

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

03 вересня 2021 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 35

Пунктом 11 Рішення XVIII чергового з'їзду суддів України від 11 березня 2021 року вирішено, зокрема, Державній судовій адміністрації України, розпорядникам бюджетних коштів вжити заходів щодо нарахування та виплати доплат суддям, які з незалежних від них причин не здійснюють відправлення правосуддя, відповідно до позицій Рішення Конституційного Суду України від 04 грудня 2018 року №11-р/2018, Раді суддів України доручено розглянути питання врегулювання щодо нарахування та виплати доплат зазначеним суддям.

На виконання Рішення XVIII чергового з'їзду суддів України Радою суддів України, як виконавчим органом з'їзду суддів, досліджено вказане питання та встановлено наступне.

Так, Рішенням Конституційного Суду України від 04.12.2018 року за №11-р/2018 було визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційним), положення частини десятої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року №2453-VI у редакції Закону України "Про забезпечення права на справедливий суд" від 12 лютого 2015 року №192-VIII, за яким "суддя, який не здійснює правосуддя (крім випадків тимчасової непрацездатності, перебування судді у щорічній оплачуваній відпустці), не має права на отримання доплат до посадового окладу", для цілей застосування окремих положень Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 2 червня 2016 року №1402-VIII зі змінами, а саме:

- частини першої статті 55 щодо нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя у відповідному суді, припиненням роботи суду у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами та з неприйняттям, з незалежних від судді причин, у встановлені строки рішення про його відрядження до іншого суду;

- частини восьмої статті 56, частин першої, другої статті 89 щодо нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з обов'язковим проходженням підготовки у Національній школі суддів України для підтримання кваліфікації;

- частини третьої статті 82, частин шостої, сьомої статті 147 щодо нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з неприйняттям, з незалежних від

судді причин, у встановлені строки рішення про переведення судді на посаду судді до іншого суду того самого або нижчого рівня у випадках реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду, в якому такий суддя обіймає посаду судді.

Конституційний Суд України зазначив, що юридичне регулювання, встановлене положенням частини десятої статті 133 Закону №2453 у редакції Закону №192, яке поширюється на суддів, які не здійснюють правосуддя через обставини, що не залежать від них особисто або не обумовлені їхньою поведінкою, звужує зміст та обсяг гарантій незалежності суддів, створює загрозу для незалежності як суддів, так і судової влади в цілому, а також передумови для впливу на суддів. Отже, положення частини десятої статті 133 Закону №2453 у редакції Закону №192 для цілей застосування окремих положень Закону № 1402 суперечить частинам першій, другій статті 126 Конституції України.

Окрім цього, вказано про відсутність відповідного законодавчого врегулювання щодо інших випадків, коли суддя не здійснює правосуддя, зокрема з незалежних від нього причин або через обставини, що не обумовлені його поведінкою.

Крім того, Конституційним Судом України в мотивувальній частині Рішення від 04.12.2018 №11-р/2018 встановлено, що випадки нездійснення правосуддя поділяються на дві категорії. До першої категорії належать випадки, коли нездійснення правосуддя обумовлене поведінкою самого судді, зокрема відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності, застосування до судді дисциплінарного стягнення у виді тимчасового відсторонення від здійснення правосуддя. Друга категорія охоплює випадки, коли суддя не здійснює правосуддя через обставини, що не залежать від нього особисто або не обумовлені його поведінкою. Наприклад, згідно із Законом №1402 нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя у відповідному суді, припиненням роботи суду у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами та із неприйняттям, з незалежних від судді причин, у встановлені строки рішення про його відрядження до іншого суду (частина перша статті 55); з обов'язковим проходженням підготовки для підтримання кваліфікації у Національній школі суддів України (частина восьма статті 56, частини перша, друга статті 89); з неприйняттям, з незалежних від судді причин, у встановлені строки рішення про переведення судді на посаду судді до іншого суду того самого або нижчого рівня у випадках реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду, в якому такий суддя обіймає посаду судді (частина третя статті 82, частини шоста, сьома статті 147).

Також Конституційний Суд України, у своєму рішенні зазначив, якщо позбавлення судді права на отримання доплат до посадового окладу може бути визнане доцільним та виправданим, зокрема, у випадку притягнення його до кримінальної чи дисциплінарної відповідальності, наслідком якого є відсторонення судді від посади чи від здійснення правосуддя, то позбавлення судді цього права, коли він не здійснює правосуддя через обставини, що не залежать від нього особисто або обумовлені його поведінкою, як впливає зі

змісту положення частини 10 статті 133 Закону №2453 у редакції Закону №192, є несправедливим, невиправданим та необґрунтованим.

Сам по собі факт, що у рішенні не наведені усі випадки, коли суддя не здійснює правосуддя (наприклад виплата винагороди суддям, повноваження яких припинились, виплата винагороди суддям, які не здійснюють правосуддя через не приведення їх до присяги тощо) не дає підстав вважати, що дане рішення Конституційного Суду України не може бути застосовним до них.

Крім того, втрата чинності закону України №2453 в редакції закону №192, також не може бути підставою для не застосування вказаного рішення Конституційного Суду України, адже у ньому чітко вказано, що відповідні норми визнані неконституційними саме для цілей застосування окремих положень Закону № 1402

А відтак, суддя, який не здійснює правосуддя через обставини, що не залежать від нього особисто або не обумовлені його поведінкою, має право на отримання доплат до посадового окладу з дня ухвалення Рішення Конституційним Судом України від 04.12.2018 №11-р/2018 у справі №1-7/2018.

Як встановлено, в окремих областях (наприклад Вінницька та Харківська області) територіальними управліннями ДСА України з січня 2021 року припинено виплату доплат до посадового окладу суддям, які не відправляють правосуддя з незалежних від них причин, зокрема, у зв'язку із закінченням строку повноважень, на який їх було призначено та не закінченням процедури кваліфікаційного оцінювання суддів.

Також аналогічні помилкові висновки щодо відсутності підстав для виплати доплат до посадового окладу суддям, які не відправляють правосуддя з незалежних від них причин з 01 січня 2020 року, були здійснені органами Державної аудиторської служби України під час проведення ревізій фінансово-господарської діяльності ТУ ДСА України в різних областях.

На підставі вказаних висновків ревізій та вимог органів Державної аудиторської служби України, деякі ТУ ДСА України почали звертатися до суддів із листами щодо необхідності повернення раніше виплачених доплат за період з 01 січня 2020 року.

Однак така позиція щодо припинення виплати доплат до посадового окладу суддям, які не відправляють правосуддя з незалежних від них причин, а також вимога повернути раніше виплачені суми, суперечить чинному законодавству та згаданому рішенню Конституційного Суду України, а тому є неприпустимими.

Відповідно до статті 92 Закону України "Про Конституційний Суд України" юридичну позицію КСУ викладає у мотивувальній та/або резолютивній частині рішення, висновку.

Отже, саме юридична позиція КСУ є головною при постановленні ним своїх рішень та саме вона виступає тим вектором, за яким вже приймається конкретне рішення у відповідних конституційних правовідносинах.

Незазначення у ч.2 резолютивної частини Рішення Конституційного Суду України від 04 грудня 2018 року №11-р/2018 певних випадків, коли судді не здійснюють правосуддя з незалежних від них підстав, пояснюється не визначенням на законодавчому рівні вичерпного переліку таких підстав. Такий висновок є єдино можливим з огляду на те, що у мотивувальній частині

неприпустимим визнано обмеження таких доплат усім суддям, що не здійснюють правосуддя з незалежних від них підстав без обмеження якимось вичерпним переліком.

При цьому, висловлена Конституційним Судом України у рішенні від 04 грудня 2018 року №11-р/2018 позиція застосовується як до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 07 липня 2010 року № 2453-VI так і до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, що містить повністю ідентичні нормативні положення щодо врегулювання доплат суддям.

Рішенням Конституційного Суду України №11-р/2018 від 04 грудня 2018 року у п.2 резолютивної частини було визначено: "Визнати таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення частини десятої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року N 2453-VI у редакції Закону України "Про забезпечення права на справедливий суд" від 12 лютого 2015 року N 192-VIII, за яким "суддя, який не здійснює правосуддя (крім випадків тимчасової непрацездатності, перебування судді у щорічній оплачуваній відпустці), не має права на отримання доплат до посадового окладу", для цілей застосування окремих положень Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 02 червня 2016 року N 1402-VIII, зі змінами".

Вказане рішення стосується не тільки попередніх редакцій Закону, а й аналогічних вимог ч.10 ст.135 нині діючого Закону від 02 червня 2016 року №1402-VIII, які також не відповідають Конституції України, а тому не підлягають застосуванню, тобто Конституційний Суд України вирішує вказане питання не тільки ретроспективно відносно двох минулих редакцій Закону, а й прив'язує визнання його положень неконституційними і для цілей нині діючого Закону.

Крім того, Конституційний Суд України в рішенні від 08 червня 2016 року у справі №4-рп/2016 зауважив, що закони, інші правові акти або їх окремі положення, визнані неконституційними, не можуть бути прийняті в аналогічній редакції, оскільки рішення Конституційного Суду України є "обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені" (частина друга статті 150 Конституції України). Повторне запровадження правового регулювання, яке Конституційний Суд України визнав неконституційним, дає підстави стверджувати про порушення конституційних приписів, згідно з якими закони та інші нормативно-правові акти ухвалюються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8 Основного Закону України, пункт 7 рішення № 4-рп/2016).

Отже, правова норма, яка регулює правовідносини аналогічно нормі, що визнана Конституційним Судом України неконституційною, або дублює таку правову норму (незалежно від періоду її прийняття та виду нормативного акту, в якому вона втілена), не підлягає застосуванню. У такому разі суд застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

За змістом ст.151-2 Конституції України, рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені.

Крім того, необхідно наголосити, що Конституцією України закріплено однаковий юридичний статус суддів та їх дискримінація за ознакою здійснення правосуддя є неприпустимою.

Враховуючи викладене, Рада суддів України приходить до висновку, що обмеження у виплатах доплат суддям, які не відправляють правосуддя, допустимо лише у випадку притягнення їх до кримінальної чи дисциплінарної відповідальності, наслідком чого є відсторонення судді від посади чи від здійснення правосуддя, а будь-які обмеження виплат доплат до посадового окладу суддям, які не здійснюють правосуддя з незалежних від них підстав, є недопустимими та такими, що суперечать Конституції України та Рішенню КСУ від 04 грудня 2018 року №11-р/2018 у справі №1-7/2018.

Дії ТУ ДСА, судів, які здійснюють функції розпорядників бюджетних коштів, щодо припинення виплати доплат (а також намагання повернути вже виплачені доплати) суддям, що не здійснюють повноваження з незалежних від них причин, так само як і висновки щодо відсутності підстав для виплати доплат до посадового окладу таким суддям, здійснені органами Державної аудиторської служби України під час проведення ревізій фінансово-господарської діяльності ТУ ДСА України в різних областях та судах, свідчать про порушення рівних гарантій незалежності суддів у виді матеріального забезпечення, що впливає на незалежність судді, та є протиправними та недопустимими.

Крім того, припинення виплат зазначених вище доплат з 01 січня 2021 року свідчить про порушення принципу "юридичної визначеності" та принципу "належного урядування".

Припинення виплат доплати судді, який не здійснює повноваження з незалежних від нього причин, є порушенням вимог діючого законодавства, гарантій незалежності судді та принципу юридичної визначеності, який є невід'ємним елементом принципу правової держави та верховенства права.

Аналогічна позиція щодо необхідності здійснення доплат суддям, які не здійснюють повноваження з незалежних від них причин, вже була викладена в рішенні Ради суддів України від 19 квітня 2019 року № 21.

Аналогічне роз'яснення надавалося і ДСА України в Інформаційному листі від 14 грудня 2018 року №11-26266/18.

Заслухавши та обговоривши інформацію члена Ради суддів України Адамова А.С. відповідно до частини восьмої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами), Рада суддів України

в и р і ш и л а:

1. Звернути увагу розпорядників бюджетних коштів органів судової влади, що суддя, який не здійснює правосуддя через обставини, що не залежать від нього особисто або не обумовлені його поведінкою, має право на отримання доплат до посадового окладу з дня ухвалення Рішення Конституційним Судом України від 04.12.2018 №11-р/2018 у справі №1-7/2018.

2. Обмеження у виплатах доплат суддям, які не відправляють правосуддя на підставі частини 10 статті 135 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 2 червня 2016 року №1402-VIII з наступними змінами допустимо лише у випадку притягнення їх до кримінальної чи дисциплінарної відповідальності, наслідком чого є відсторонення судді від посади чи від здійснення правосуддя, а будь-які обмеження виплат доплат до посадового окладу суддям, які не здійснюють правосуддя з незалежних від них підстав, є недопустимими та такими, що суперечать Конституції України та Рішенню Конституційного Суду України від 04 грудня 2018 року №11-р/2018 у справі №1-7/2018.

3. З метою приведення вимог чинного законодавства у відповідність до Рішення Конституційного Суду України від 04.12.2018 №11-р/2018 у справі № 1-7/2018 та усунення будь-яких суперечностей в тлумаченні згаданого рішення Конституційного Суду України звернутись до суб'єктів законодавчої ініціативи з пропозицією визнати частину 10 статті 135 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 2 червня 2016 року №1402-VIII з наступними змінами такою, що втратила чинність.

**Голова
Ради суддів України**

Б.С. Моніч